

SZOMBAT

Dr. KENÉZ-KURLÁNDER EDE
SZEMLEJE

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VI., Gróf Zichy Jenő ucca 43.
Telefon: Aut. 271—35.

Előfizetési ára: Egész évre 20 P.
Piramis papíron 30 P.
Postatakt. csekksz. sz. 16760.

A szivar

Irtá: Dr. Schönfeld Ármin
besztercebányai főrabbi

Nemrég meséltek nekem egy érdekes, vagy inkább nagyon tanulságos történetet.

— Egy nagy hitközségnek egyik fiatal, törekvő rabbija hitvédő mozgalom megindításán buzgólkodott, hogy társadalmi uton vessen gátat a hitehagyás járványának. Sikerült is neki a mozgalom élére egy nagyon előkelő férfiut állítani. Az alakuló összejövetelnél, melyen az eljárás módozatait kellett megbeszélni, az elnöklő Előkelőség szükségesnek tartotta hitvédő elvtársai figyelmét a családjában készülõ örvendetes eseményre irányítani. Leánya ugyanis elérte azt a kort, midõn az embernek már nem jó egyedül lenni és élettársat választott. Választása egy ifjura esett, aki õsei hitét ujjal cserélte fel. Léven ez gyermekének legsajátosabb magánügye, õ az apa nem szólhat bele, annál kevésbbé akadályozhatja meg a szerelmes pár egybekelését.

A hitvédõ mozgalmat megindító ifju rabbi az elnöki megnyitó után nyomban kijelentette, hogy e liberális apai gondolkodás előtt mélyen megemeli kalapját. De volt az alakulók között még egy, már nem ifju, de bölcs rabbi. Nos, mit csinált ez, kérdeztem az elbeszélõt. Ez a bölcs rabbi egy utólagos szellemes megjegyzést csinált, volt a válasz. „Nekem egy vastag szivar volt éppen a számban, így nem tehettem mást, mint hallgattam.”

Midõn ez érdekes históriát hallottam csak akkor kezdtem megérteni egyik budapesti ismerõsömnek nagyon okos szavait. Utépitõ vállalkozó volt az illetõ. Mikor huszonöt év előtt az

iskolát és a fővárost otthagytam, elmentem hozzá, hogy elbűcsuzzam tőle. Szivarral kínált meg. És mikor azt hallotta, hogy nem szivarozom, szörnyen csodálkozott, hogy rabbi pályára léptem. Három dolgot kell egy rabbinak tudnia, szolt a bölcs utépitő; az első az, hogy szivarozzon.

Éppen azon voltam, hogy e hasznos tudományt elsajátítsam, midőn a „Szombat“ tisztelt Szerkesztőjének levelét megkaptam, melyben figyelmemet a „Rabbik a rabbiszeminárium ellen“ című érdekes cikkekre hívja fel és a kérdés tisztázása céljából az ügyről alkotott véleményem iránt érdeklődik.

Őszintén megvallom, hogy e megtisztelő megkeresésre azt akartam válaszolni: én már szivarozom, tehát nem szólhatok az üggyhöz. És egy rövid cikk keretében ezt a füstfelhőbe burkolt ügyet alig lehet némileg is megvilágítani. De a nagy paradoxra mégis rá akarok mutatni. Nemcsak szóban, de írásban azt halljuk mindig: az *Országos Rabbiképző Intézet a magyar zsidóság legnagyobb büszkesége*. Másrészt a magyar zsidóság legnagyobb és legelőkelőbb hitközsége tanácstermében évek óta arról folyik a vita, hogy *ebből az intézetből* kikerült rabbi ezen hitközség egyik nagy templomában nem működhet, azon egyszerű oknál fogva, mert rajta van a bélyeg: *szeminarista*. Értsük meg jól: a vád sem tudásbeli, sem erkölcsi, sem vallási defectusokra nem hivatkozik, csak egyszerűen: *szeminarista*! És a szeminárium vezetősége még sohasem érezte szükségét annak, hogy e megbélyegzés ellen szót emeljen!

Richtmann Mózes barátom azt írja: „Ha a kasrusz unificatio beválik Pesten, egészen biztos, hogy rövid időn belül az összes magyarországi neológ hitközségek felhagynak a kasrusz intézménnyel és e lépésnek okvetlenül hatása kell, hogy legyen az országos rabbiszeminárium életére.“

Szerény nézetem szerint ezt a kérdést már rég fel kellett volna vetni. De főképp akkor volt ez aktuális, midőn a budapesti neológ hitközség *kasrusz* rabbit keresett és eljárásával szankcionálta azt a felfogást, hogy a rabbiszeminárium növendékei közül egy sem jöhet tekintetbe. Csak azért nem, mert szeminaristák voltak.

A magyar zsidóság legnagyobb hitközsége még csak nem is próbált *kasrusz* rabbit keresni a szemináriumból kikerültek között, egyidőben. midőn büszkeségének, a Rabbiképzőnek *kasrusz* katedrája számára igenis találtattak a növendékek között megfelelő és méltó tanerők. A pesti hitközség nem gondolt szeminaristára, akkor, amidőn nagy és őszintén konzervatív statusquo hitközségekben megvolt a tisztánlátás és a bátorság szeminaristával betölteni a megüresedett rabbiszéket.

Amilyen érthetetlen a pesti neológ hitközségnek alkalmi mentalitása a szemináriumot illetőleg, még furcsább a szemina-

rista statusquoknak törekvése a statusquo szeminarium felé. Nem is hiszem, hogy ezt ők akarnák!

Én csak egy felfogást tudok logikusan elismerni a szeminariummal szemben és ez az orthodoxok felfogása. A nem szeminarista statusquo kollégák pedig értsék meg végre, hogy dogmatikailag legfeljebb quantitasbeli különbség lehet aközött, hogy világi ismereteinket és *dr.* címünket rendszeresen szeminariumban és egyetemen szereztük-e meg, vagy magánuton rendszertelenül, de mindig azzal a határozott céllal, hogy a rabbiság legyen élethivatásunk és kenyérkereső pályánk.

Azon szeminarista rabbiktól pedig, kikben él egy kis jogos érzékenység, és a Rabbiképző vezetőségétől is látni szeretném, hogy mialatt „szeminaristát” kiáltanak utánunk, ne tartanak a szivart a szánkban, ne maradjunk némák. Legyen végre bátorságunk magyarázatot kérni e rettenetes bűnre. Tisztázzuk egyszer ezt a fogalmat. Ezt követeli a magyar zsidóság büszkeségének az Országos Rabbiszemináriumnak érdeke első sorban!

Reform zsidó volt-e Kornfeld Zsigmond?

Megjegyzések Radnóti József könyvéhez. – Ficsjer Gyula igaztalan beállításban

Érdekes és értékes könyv jelent meg a napokban: Radnóti József, a kitűnő közgazdasági írónak pompásan és nagy felkészültséggel megírt életrajza Kornfeld Zsigmondról, a Hitelbank néhai nagynevű elnökéről. A könyvben színesen és éles vonalakkal rajzolódik ki egy tünneményes karrier portréja, a csehországi Jenikauból elindult kis zsidó fiué, aki huszonhat éves korában került Magyarországra, s mint egy új Ankerschmidt lovag, nemcsak beleolvadt a magyar közösségbe, de tehetségével, tiszta és nemes jellemével, szervező erejével és szorgalmával annak egyik értékévé nőtte ki magát. A Hitelbank gyökeres átszervezése és nemzetközi viszonylatban is naggyáfejlesztése, a tőzsde ügyrendjének átalakítása, a budapesti giro és pénztáregylet megteremtése, az ipari, kereskedelmi és közlekedési vállalatok egész sorának életre hívása fűződik ennek a zseniális embernek a nevéhez, aki elévülhetetlen érdemei jutalmául örökös főrend, főnemes, s ami ezeknél is több, közgazdasági és pénzügyi téren mindenki által tisztelt és elismert tekintély lett.

***

Ami a speciális magyar viszonyok között feltűnő s szinte csodálatos: Kornfeld élete végéig jó zsidó maradt. Radnóti, ha nem is kere-

si könyve hősének a zsidósággal való kapcsolatait, de nem is tér ki előlük. Így mindjárt a könyv legelején megemlíti, hogy Kornfeld Zsigmond nagybátyja és emberi ideálja a híres Reb Áron Jenikau volt, akiről ezt az érdekes és jellemző reminiscenciát közli:

— Forró nyári napon Reb Áron Jenikau gyalog indult el, hogy a szomszéd faluba menjen. Valaki megszólította:

— Reb Áron, miért kintod magadat ebben a rettenetes hőségben, amikor egy kocsi csak két forintba kerül?

— Azért, mert a két forintot inkább egy szegény embernek adtam — hangzott a felelet.

— De Reb Áron — szólt az ellenvetés — van neked még két forintod, hogy egy kocsira ülj.

— Azért adtam annak a szegény embernek mindjárt négy forintot — felelte Reb Áron és tovább gyalogolt a forró napsütésben.

***

A könyv célkitűzésétől messze esik a zsidóság, holott nem is kellene hosszabb analízist kimutatni, hogy Kornfeld Zsigmond páratlan tehetségében is a világhíres, nagy morva rabbik egyenes leszármazottja. Csak meg kell nézni Kornfeldnek a könyvben közölt egyik ifjúkori arcképét, amely egy bocherből átvedlett, szemináriumot végzett, égő szemű, modern rabbit ábrázol. A szakállas arc finom vonásaiból senki se következtetné, hogy az arckép eredetije majdan Európa egyik legnagyobb bankárja lesz. Aminthogy a könyvben közölt utolsó kép, Horovitz portréja sem egy finánczenit reprezentál, inkább egy hűvösen tartózkodó angol lordot, bizonyosságul annak, hogy a zsidóságnak évezredek folyamán kicsiszolódott lelki arisztokráciája gyakran a testiségben is szerencsésen fejeződik ki. Annyi bizonyos, hogy Kornfeld Zsigmond nemes arcvonásait szemlélve meg lehet állapítani, hogy hasonló tehetséggel, de más velleitásokkal és más korokban ez az ember talán a hit-tudománynak, vagy a filozófiának lett volna művelője, de munkássága mindenképp mély nyomokat hagyó és korszakalkotó lett volna.

***

Radnóti József értékes munkáját nem óhajtjuk kitika tárgyává tenni, egy zsidó vonatkozású tárgybeli tévedésére azonban rá akarunk mutatni. Fischer Gyula főrabbirol olvasunk könyvében egy megjegyzést, amely téves információ alapján s ezért helyesbítésre szorul. Azt írja, hogy Kornfeld, aki a modern zsidó egyházat akarta megteremteni — ami szintén nem felel meg az igazságnak — reformtörekvéseihez a rabbinus karban próbált támaszt keresni és az ő akaratából került Budapestre a prágai főrabbi, „aki reformhírében állott és aki bevonulván Budapestre konzervatívabb és elfogultabb lett elődeinél is.” Ez az igaztalan megállapítás Fischer Gyulára vonatkozik, akiről köztudomású, hogy nálánál gerincesebb egyéniség alig ült még rabbiszékben, s aki a dolgokról való véleményét idők, hangulatok és eszmeáramlatok nyomása alatt soha meg nem változtatta s ma is ugyanaz, aki negyven évvel ezelőtt volt. Sohasem állott reformer hírében s éppen ezért Kornfeld

EGYÉBKÉNT NEHEZEN
EMÉSZTHETŐ ÉTELEKET
IS KÖNNYÜVÉ TESZI

השך א
Ceres

100%-OS TISZTA
NÖVÉNYZSIR

Zsigmond sohasem gondolhatott arra, hogy az ő segítségével Budapesten reformmegyházat létesítsen. Még kevésbé igaz, hogy konzervatívabb volt elődeinél, ami nem szorul bizonyításra különösen a „Szombat“ olvasói előtt, akik olvashatták a lap áprilisi számában Kiss Arnold főrabbi remek jellemzését Fischer Gyuláról.

***

Hogy Kornfeld Zsigmond egyéb ragyogó értékei mellett jó és gerinces zsidó is volt, azt Radnóti két meggyőző példával is illusztrálja. Mikor Oroszország az orosz—japán háboru alkalmával egy nagy kölcsönt vett fel a közép-európai piacokon, e kölcsön megszerzésében jelentős része volt Kornfeldnek. Mikor a bécsi orosz nagykövet személyesen Budapestre jött, hogy ezért köszönetet mondjon neki s közölje, hogy megkapja a legnagyobb orosz kitüntetések egyikét, Kornfeld udvariasan, de hűvösen fogadta a nagykövetet és a következőket mondta neki:

— A köszönetet tudomásul veszem, de a kitüntetésből nem kérek. Bankár vagyok, aki a kormány óhajtására ezt az üzletet csinálom, de zsidó vagyok és az Ön hazájában üldözik, sőt gyilkolják a zsidókat. Én tehát orosz kitüntetést nem fogadok el.

Sőt Kornfeld tovább is ment a gerincességben: lemondott a kölcsönügyletből tantienként neki járó háromszázezer koronáról is.

A másik nemes és zsidó szívből fakadó gesztusa az volt, hogy Rakovicban, ahol birtoka volt, zsidó templomot építtetett és a templomot megajándékozta Reb Áron Jenikau egykori tórájával.

Azt, hogy reformzsidó volt, Radnóti mindössze azzal támasztja alá, hogy „ismerte Jézus életét, csodálta Aquinói Szent Tamást és Assisi Szent Ferencet.“ Ez inkább csak az elfogulatlansága mellett bizonyíték, de nem érinti mély gyökerű zsidó hitének szilárdságát. Kornfeld sokkal jobban tisztában volt a zsidóság lényegével, semhogy ne tudta volna azt, hogy egy reformmegyház megalapítása az első stáció azon uton, amely nyilegyenesen a keresztelő medencéhez vezet. Kornfeld nem volt reformzsidó, amit igazol, hogy zsidóként — halt meg. De igazolja ezt a zsidó felekezeti életben játszott szerepe, amelyet lapunk következő számában fogunk megvilágítani.

**KELLEMEK, JÓ ÉS
OLCSÓ NYARALÁS**

SIÓFOKON

István-út 4.

a FRANKEL-féle orth. kóser penzióban

Kényelmes, tiszta, nagy szobák, gyönyörű szép és nagy kerthelyiség. Nagyobb családoknak árkedvezmény. Gyermekeket (szülők nélkül is) kellő felügyelet mellett, teljes felelősséggel nyaralásra elfogadunk. ☀ Előzetes érdeklődés és előjegyzések.

Bejáró vendégeknek olcsó menürendszer.

Személyes vezetésem mellett a legfigyelmesebb kiszolgálás.

Megnyílt június hónap 10-ikén.

FRANKEL IGNÁC VENDÉGLŐS

Budapest, VII., Rombach-utca 12. sz.

Telefon: József 372—57.

Kormánypárti zsidóság ellenzéki zsidóság

Irtá: Sós Endre

A választások lezajlottak. Nem hoztak meglepetést. Az lett az eredmény, amit vártunk. Legjobb lenne az egész manőverről megfeledkezni. Legokosabb lenne az egész ügyről többé nem beszélni.

Nem is a választásokról, az új és a régi képviselőkről, nem is a zsidó mandátumviselőkről akarok most szólni. Sokkal kisebb kérdéstről. A választásoknak egy u. n. melléköngéjéről. A zsidócsábitásról. És néhány felekezeti nagyságunk ez irányu fölötté aktiv tevékenységéről. Azt hiszem: a zsidóság egyetemének teszek szolgálatot, amikor erről a problémáról kifejtem véleményemet. Amikor ez a meggyőződésem, nem törődöm azzal, ha cikkem nyomában harag árad felém, ha ütni szeretnének jobb-, vagy baloldalról.

Mert — bár élesen ellenzéki vagyok — egyformán elítélem a kormánypárti és ellenzéki üzletes zsidók eljárását. És egyaránt kárhoztatom a mai rendszer mellett ujjongó és a mai rendszer ellen ordító zsidó politikusok bizonyos kisiklásait.

A legnagyobb fájdalommal töltött el annak a látása, hogy egyes kormánypárti és ellenzéki zsidó politikusok felekezeti alapon akartak mandátumot szerezni és a zsidóság szent ügyét politikai profitörök vitájába dobták be. Nem titkolom: én sem Dési Gézát, sem Sándor Pált nem tartom jogosultnak arra, hogy a zsidóság nevében beszéljen. Dési Géza is, Sándor Pál is a zsidóság egy részének politikai felfogását képviseli, de — a zsidóságot nem. Nagyon helytelen volt tehát Dési Gézától szabadalmazott zsidó kormánypártiságot hirdetni, de ugyanolyan hiba volt Sándor Pál részéről kizárólagos zsidó ellenzékiiséget emlegetni. Egyébként ennek a két urnak szolgáljon mentségére, hogy hivatásos politikusok és saját védelmükben, saját mandátumok céljaira követték el az inkriminált cselekményt.

Ez az enyhítő körülmény azonban nem vonatkozhatik a felekezeti élet ama vezetőire, akik nem hivatásos politikusok és csupán érdemszerzés céljából terelték a zsidóságot jobbra, vagy balra, kormánypárti aklokba, vagy ellenzéki istállóba. A Pesti Izraelita Hitközség sok irányítója küldözgetett ajánlóleveleket jelöltek érdekében helyben és vidéken. De igazságos leszek, Budán sem volt jobb helyzet.

Kérem Stern Samut, akit igen sokra tartok és kérem Krisztháber Adolfot, aki hivatott utódja Baracs Károlynak — kell ennél nagyobb dicséret? — világosítsák fel a megtévedteket, szóljanak rá a kisiklottakra! Ne engedjék meg a jövőben, hogy a zsidóságot egyesek kortesfogásul használják ki!

Egyáltalán, én úgy érzem, itt az ideje a hitközség és a politika kettéválasztásának! Itt az ideje annak, hogy a hitközségi életből félrevonuljanak a politikusok és megelégedjenek működési területül a politikai poronddal! Én azt szeretném, ha alapszabályszerűen kimondaná a hitközség, hogy képviselő nem lehet előljáró.

Vázsonyi János épen a Szombat hasábjain fejtette ki egy év előtt, hogy milyen káros a politikusok tulzott érvényesülése a hitközségre. Most vissza kell térnünk Vázsonyi János elgondolásához. És sürgősen meg kell kezdenünk az akciót a hitközség politikamentesítéséért! Van ép elég felekezeti teendő — a kitérések elleni küzdelem, a zsidó intézmények megóvása a teljes megsemmisüléstől — politika nélkül is lesz dolguk azoknak, akiknek a hitükért dobog a szivük és felekezetükért hevül a lelkük.

Höre Israel und höre Nicht-Israel

Nálunk alig ismerik a sokat olvasott híres bölcész nevét, de Németországban az érdekes szerző műveinek kiadására és terjesztésére külön „Constantin Brunner Gemeinschaft“ alakult. Constantin Brunner különös és harcos egyénisége még az ellentáborban is tiszteletet parancsol; teljesen visszavonultan él, gazdag és független, még az egyetemi tanszéken sem vállal állást, nem használja fel a reklám nagydobját és soha arra nem kapható, hogy bárhol is felolvasást tartson. Kizárólag könyvei útján terjeszti harcos nézeteit.

Főbb munkái: *Die Lehre von den Geistigen und vom Volk, Von den Pflichten des Staates, Der Judenhass und die Juden.*

Constantin Brunner a zsidó tudományokban is jártas, azonban az összes vallási dogmákkal szembe kerül és noha nem hagyja el a zsidóságot s nem tér ki, neve mellett gyakran használja a következő kifejezést: *Exjudaeus und Atheista.* — Stílusát a Berliner Tageblatt a következőképpen jellemzi:

„dies eifervolle Lutherdeutsch schreit ja nach Ohren, nach Menschen . . .“

Exjudaeus Constantin Brunner különös nosztalgiával csaknem minden könyvében a zsidósággal és annak problémáival foglalkozik. Legujabb művében a zsidó és a nemzsidó világhoz fordul, őket akarja felvilágosítani és így könyvének azt a címet adta: *Höre Israel und höre Nicht-Israel!* A könyv az antiszemitizmussal foglalkozik és megállapítja, hogy nem egyéb, mint a középkorban a boszorkányoktól való félelem és azok üldözése, ami annak idején talán éppen annyi áldozatot szedett ártatlan nőszemélyek köréből, mint az inkvizíció és a pogromok. Nagy tudással és stilisztikai remekléssel bizonyítja a következő tételt: *valamint a boszorkányoktól is ok nélkül féltek, ártatlanul üldözték őket babonából és érdekből, ugyanúgy az antiszemitizmus is olyan tulajdonságok miatt fél a zsidóságtól és üldözi őket, mik éppúgy nem léteznek.*

Olvasom, ... **nem olvasom ...**

Olvasom

A kubai néger orvost nem akarták a multkor beengedni a Gellért hullámfürdőjébe. A sajtó a legnemesebb odaadással sikraszállt a fajgyűlölet e furcsa megnyilvánulása ellen. A sajtótámadásokra a néget beengedték a hullámfürdőbe. Egy jobboldali lap erre gúnyos megjegyzést tesz, hogy miért nem száll sikra ez a sajtó a kisebbségi magyarok ügyében oly vehemenciával. Ezzel kapcsolatban azonban eszünkbe jut, hogy valaha a kubai néger sorsára jutott a ceglédi héber hitközség. Cegléden sem akarták beengedni a zsidókat az uszodába. S mi történt? A zsidó népfilozófia győzött: "Vonulj népem szobáidba, várj egy ideig, míg elvonul a vihar!" És vigasztaló az, hogy a történet hullámfürdőjében a gyűlölet előbbutóbb elmerül, akár négerrel, akár héberrel van szó.

Nem olvasom

A tisobeovot, a jeruzsálemi szentély rombadőlése gyásznapiját megüli a pesti neolog hitközség, amennyiben hivatali irodái zárva

maradnak. Néhai Léderer Sándor intézkedése volt ez, mert nagyon helyesen abból indult ki, hogy aki bőjtől az nem dolgozhatik. Természetesen azt már nem lehet adminisztratív szabályozni, hogy a hivatalnokok egy része számára a tisobeáv olyan nappá ne váljon, amikor tíz órakor lehet felkelni, irodába sem kell menni, sőt még ebédelni is lehet. A hitközség, mint a zsidó tradíciók őre, azonban mindenképpen helyesen cselekszik a tisobeávi szünnap hivatalos betartásával.

Olvasom

A budapesti orthodox hitközség nem nagyon üli meg a tisobeáv bőjtöt, bár a Kazinczy utcai templomban sokan a földön ülnek a gyászszolozsmák elmondásánál. Ellenben az orthodox füstölthusholtok, a *Skrek*, a *Rebenwurzl* már nyitva voltak, amikor a templomban még szolozsmákat meg Jeremiádkat mondtak. Hát a tulajdonosoknak nem kell imádkozni? S milyen felügyelők azok, akik otthagyták örheleiket? Vagy azok sem imádkoztak? Vagy pedig a pesti orthodoxok elve szerint a hus kérdésében nincsen tisebeáv? Lehet. Mert viszont a mészárszék még tisobeáv előtti napon is nyitva voltak. Holott igazi orthodox hitközségben már i-

lyenkor baromfit is csak kivételes esetekben vágnak, ahogyan ez a törvénykodexben elő van írva. Természetes a kifogások elesnek, ha arra gondolunk, hogy mindez training akar lenni a tervezett neolog-orthodox husunifikációhoz, s hogy nem kell féltanünk jövőendő husos menüket sem a tisobeávi böjttől.

Nem olvasom

... Weisz Miksa nem volt az első pesti rabbi, aki meghagyta, hogy utolsó utján pap ne prédikáljon, kántor ne énekeljen. Hasonlóképp intézkedett doktor Weisz Mór nemrég elhunyt temetői pap, sőt annak előtte a híres pesti főrabbi dr. Kohn Sámuel. Ezek is szigorúan meghagyták, hogy mikor elindulnak abba a birodalomba, ahol mindenki egyenlő, az ő temetésük legyen oly egyszerű, minden distinkció nélkül, mint a legutolsó, tudatlan, szegény emberé. Az e fajta intézkedésnek mindig keserű íze van a túlélőkkel szemben és érdekes feltárni az együgyűnazon intézkedésnek különböző okait. Dr. Kohn Sámuel arisztokratikus hajlamu, gögös tudós volt, aki nem sokra becsülte kortársait. A fiatalabb generációt epigonoknak tekintette és miként az életben utolsó utjára is egyedül akart elindulni, a túlélők hódolatára sem tartott igényt és ezt intézkedésével ostentatíve meg is mondotta.

A szelidlelkű temetői pap, Dr. Weisz Mór esete egészen egyéni. Ő nem óhajtott demonstrálni, ő nem haragudozott senkire, ő nem akart bántani senkit. Ő több, mint 30 éven át, mintegy 50—60.000 em-

bert temetett el és a sok temetés közben érlelődött meg benne az elhatározás, hogy ő, aki annyit temetett, neki nem kell temetés. Nagyon emberi, nagyon érthető az egyébként jóízű temetői pap gesztusa.

Weisz Miksa utolsó éveit beárnyékolta az az aknamunka, mely lehetetlenné tette, hogy a Rombach-utcai 'rabbiszéket elfoglalja. És noha most már minden akadály el volt háritva, utolsó intézkedésével haragjának akart kifejezést adni az előljáróság, a kollegák, a hivek és tanítványaival szemben, hogy uwor zeman, elkésve léptek akcióba.

Nem volt igaza Weisz Miksának. Pesti pap volt, szemináriumi tanár, megbecsült tudós. Hívei, tanítványai rajongva szerették, külföldön ismerték és becsülték: itt fekszenek előttem a külföldi lapok nekrológjai. A Rombach-utcai templom is csak olyan templom, mint az Aréna-uti és én inkább vagyok az Aréna-uton az első, mint a Rombach-utcában koordinált. Én az ő helyében el sem fogadom a Rombach-utcai meghívást. Löw Immánuel sosem aspirált a pesti főrabbi állásra. És Kecskeméti Lipót, mikor megválasztják pesti főrabbinak, az utolsó pillanatban nem fogadja el az állást és megmarad otthon, vidéki rabbinak, Nagyváradon a Czion-templomban. Löw is, Kecskeméti is többre értékelték a hivel való évtizedes kapcsolatot és nem csábította őket a székesfővárosba való meghívás. — Tanulják meg végre a szomorú alkalmából az élők és az aktorok, hogy a Rombach-utcai templom miatt nem érdemes küzködni.

Nem olvasom

Néhai dr. Weisz temetői rabbi végrendeletében volt még egy érdekes passzus. 25 éven át minden jótékonyági tételt egy füzetbe feljegyzett és meghagyta, hogy ezen füzetet melléje temessék a „szük deszkakoporsó“-ba. Ez a kifejezés csaknem minden halottasbeszédében előfordult. Jelképes intézkedés volt ez részéről, mert nálánál senki nem tapasztalta jobban, hogy az utolsó uton az ember nem visz magával egyebet, mint a jócselekedetek szaldókontóját.

Olvasom

A XXII. izr. községkerület június 4-én tartott közgyűlésének jegyzőkönyvében Biedl Samu beszédének következő mélyenszántó részletét: „A zsidó vallásban nincs egyházi és nincs világi. Mi mindannyian ugyanazon hangszer hurjai vagyunk és kell, hogy ennek a hangszernek hurjai össze legyenek hangolva, ne tartsa magát senkisémet többnek a másikinál és egyik hangszer el ne nyomja a másikat.“

Olvasom

Kitől szabad tehát héberül tanulnunk? A hamburgi „Familienblatt“ érdekes palesztinai feljegyzéseket közöl az Ezriel Karlbach, Kuk palesztinai országos főrabbi tanítványától. Többek között a következő érdekes élményét olvasuk: Rabbi Chaim Sonnenfeldnél, a jeruzsálemi óvár udvarában csakis jiddis nyelven beszélnek. A

rabbi „isszurt“ adott ki a héber nyelv ellen, tehát így csak jiddisül szabad beszélni. Elképzelhető tehát, hogy meglepetésemre szolgált, amidőn egyik játszadozó kisleányt folyékonyan hallottam héberül beszélni. „Jársz-e iskolába?“ kérdeztem tőle. — „Isten ments!“ felelte nagy komolyan. „Hiszen a rabbi megtiltotta, mivel a zsidó iskolák „szabadgondolkodók.“ — De hát honnan tudsz akkor héberül? — „Csak úgy... hallásból. Meg aztán a nagyobbik nővéremtől.“ — „Ugy, hát ő jár iskolába?“ — „Igen, a francia misszionáriusokhoz.“ — Fájdalom, hogy a mi nagyjaink ezt találják a helyes utnak, a mellyel jövő generációnkat a valóságos zsidóság részére megmenthessék. És még fájdalmasabb, hogy a mi szent héber nyelvünket a Notre Dame misszionáriusaitól meg szabad tanulnunk — a cionistáktól nem.

Olvasom

A munkácsi főrabbi harciasságára a községbeli fanatikusok egy része secessióval válaszolt, — kiváltak. Erre a főrabbi a világi hatóságok háta mögé bujt s a hatóságok nem türték, hogy két ortodox hitközség legyen Munkácson, amire az elégedetlenek a neolog nevet vették fel, — pajeszos, kaftános neológokká lettek. Erre természetesen a hivatalos főrabbi rájukolvasta mindazokat az átkokat, amelyeket 1870—90-ig a magyar neológokra mondtak az ortodox intranzigensek. Történt azután, hogy Beregszászon a hivatalos rabbit nem akarták

elismerni a reakciókat. A munkácsi főrabbihoz fordultak, aki azt a tanácsot adta nekik, hogy váljanak ki neológ elnevezéssel. Szóval, ha ezentul egy magyar ortodox hitközségnek valami jót akarnak kívánni, azt fogják nekik mondani: *bárcsak olyan ortodoxok lennétek, mint a munkácsi és beregszászi neológok.*

Nem olvasom

az „Egyenlőség“-nek, kedvenc hetilapunknak e heti számát. Kedvenc hetilapunk kedvence a „Zsidó Ujság“ se jelenik meg e héten. Ime a nagy közgazdasági összefüggések: a bankzárlat a zsidó lapok megjelenésére is hátrányos.

Nem olvasom

Szomoru week-end volt július 18-án és 19-én Siófokon. Lehangoltan vártuk a párisi híreket. Rabbik, felekezeti szerkesztők vitattuk az esélyeket és mindenki a másik ajkáról igyekezett egy vigasztaló szót ellesni. Felvetettem az eszmét, miért nem rendelkez el ilyenkor Thilemet, zsoldáros ájtatosságot. Hiszen a londoni konziliumtól nem egy, hanem legalább tíz millió emberélet sorsa függ, vagy még annál is több. Ha nem egyeznek meg, kockán forog száz millió ember kenyere, sőt a civilizációnak eddigi összes vivmánya, mert a

pusztítás eszközeit csaknem tökéletessé fejlesztette az ember. Most utólag értesülök, hogy *Brüning* kancellár a tárgyalások előtt elment misét hallgatni a párisi Notre Dame de la Victoire templomba, ahol minden hónapban egyszer külön istentiszteleten imádkoznak a világbékéért.

Minden külön értesítés

helyett!

Megtört szívvel jelentjük, hogy a legjobb feleség, anya, nagyanya, nővér és rokon

Danzig Jakabné

szül. Hoffmann Jozefin

életének 73-ik, boldog házasságának 52-ik évében rövid szenvedés után elhunyt. Temetése augusztus hó 2-án, vasárnap délelőtt 11 órakor volt a rákoskereszturi izr. temetőben.

Emléke szivünkben örökké élni fog!

Danzig Jakab férje, Dános Marcell és neje Báthory Margit, dr. Dános Árpád és neje Oppenheim Irén, Dános Géza és neje Fürst Gizella, Dános Elza és férje Spitzer Manó, Dános Zelma és férje Őszi Oszkár, dr. Dános Tivadar és neje Eppinger Alice gyermekei, özv. Hirsch Lipótné Hoffmann Rezsín nővére, Dános István, Erzsébet, Borbála, Lujza, Edith Péter, Kató, Juliska, Andor, Mária, Ágnes, Veronika unokái és számos rokon.

Részvéltátogatások és koszorúk mellőzését kérjük.

HIREK

A HITKÖZSÉG KULTUR-ÜGY-OSZTÁLYA alakuló gyűlésén Kóbor Tamást 40 éves irói jubileuma alkalmából ünnepelte.

Dr. Grauer Vilmos elnök sok tudást és alapos műveltséget eláruló beszédben köszöntötte Kóbor Tamást:

— Kulturális ügyosztályunk mai ülésének — mondotta — fényt és melegséget ad Kóbor Tamás irói jubileumának ünneplése.

— Emlékezünk az elmúlt hónapban egyesek és egyesületek, írók és művészek, egész Magyarország elismeréssel hódolt Kóbor Tamásnak, aki nagy tehetségével és önzetlenségével szolgálta hazáját és akiről szeretettel emlékezett meg nemzete.

— Egy római császárról feljegyezte a történelem, hogy elveszettnek tekintette azt a napot, amelyen jót nem cselkedett. Mi is elveszettnek tekintenők azt a napot, amelyen Kóbor Tamás oktató, lelkes írásait nem olvasnók. Csakhogy erre nem volt eset.

— Negyven év óta, nap-nap után két kézzel szórja szelleme kincseit, bőségszaruja kifogyhatatlan, nemesebb tékozlót nála még nem ismertünk.

— Szépek, lélekemelők voltak az ünneplések. Az írók a fényes tehetségű társat, a hivei az önfeláldozó jó barátot, mi, hittestvérei most az önérzetes, gerinces zsidót ünnepeljük.

— Ó, hányan vannak, akik a magasba csak kuszva és önérzetük megtagadásával jutottak, megtagadják felekezeti hovatartozandó-

ságukat és ha eziránt kérdezősködünk, leggyakrabban kitérő választ kapunk.

— Nem így Kóbor Tamásnál. Az ünnepelt mindig hirdette, vallotta, de be is bizonyította, hogy rendületlen hive Izrael ősi hitének, gerinces, önérzetes zsidó. Ezért az ő ünnepe, a mi ünnepünk is. Izrael géniusza nyújtja át neki a hála soha el nem hervadó bábérkoszoruját.

— Kóbor Tamás velünk voltál, maradj velünk, mi büszkén vallunk magunkénak.

Dr. Grauer Vilmos nagy tetszéssel fogadott beszéde után a hitközség választmánya nevében dr. Hajdu Miklós előljáróhelyettes üdvözölte megindultan Kóbor Tamást, akit arra kért, hogy életmunkájának elhivatásában ossza tovább tékozlóan a betű és az írás értékálló kincseit.

Kóbor Tamás meghatottan, szellemes beszédben válaszolt az üdvözlésekre. Őt mostanában igen sokat ünneplik — ugymond — s ha ez az ünneplés mégis jól esik neki, ez azért van, mert szeret hitsorsosaival együttlenni, jól érzi magát a vele egyfajtájúak között. Egy tréfás szólásmód szerint: „Nehéz zsidónak lenni“. Ő inkább úgy érzi, hogy valakinek, aki zsidónak született, nehéz nem jó zsidónak lenni. A mindennapi élet „zsidókérdésével — úgy érzi — ő állt leghelyesebben szemben, amikor mindig az igazi arcát mutatta meg, nem öltött soha más álarcot és nem akart másnak látszani, mint ami.

Általános meghatottsággal hallgatták a jelenváltak Kóbor Tamás őszinte közvetlen szavait.

PÁLYÁZAT. A köbányai izr. hitközség pályázatot hirdet két hitoktatói állásra. Pályázhatnak középiskolát végzett és hitoktatói oklevéllel bíró, szigorú vallásos előéletet élő, 30 évnél nem idősebb férfi, avagy női tanerők.

Pályázati feltételek a hitközség titkári hivatalában délelőtt 9—12 óráig megtudhatók.

Előnyben részesülnek Kőbánya területén lakók.

Pályázati határidő augusztus hó 14-ike:

Kőbányai Izr. Hitközség
előljárósága.

A MAGYAR ZSIDÓ MUZEUM ORSZ. EGYESÜLETÉNEK MEGALAKULÁSA. Julius 13-án tartotta alakuló közgyűlését a Pesti Izr. Hitközség disztermében a magyar zsidó muzeum országos egyesülete Wertheimer Adolf, az Imit elnökének elnöklete alatt. Az alakuló közgyűlésen megjelentek: Stern Samu, a Pesti Izr. Hitközség elnöke, Marczali Henrik, egyetemi tanár, Nagy Andor, Grauer Vilmos, Wilhelm Adolf előljárók, Friedmann Ignác dr. kormányfőtaná-

csos, Gerő Ödön szerkesztő, Szemere Samu igazgató, Székely Ferenc udv. tanácsos, dr. Krieshaber Adolf, dr. Csergő Hugó, dr. Munkácsi Ernő, Eppler Sándor, dr. Patai József és dr. Schönfeld József. Dr. Wertheimer Adolf elnöki megnyitójában ismertette az Imit és a Pesti Izr. Hitközség között a zsidó muzeum tárgyában létesült megállapodást, amely szerint az Imit birtokában levő muzeális tárgyak a hitközség által most épülő kulturpalotájában rendelkezésre bocsátott muzeumi teremben lesznek elhelyezve, evégből az Imit és a hitközség képviselőiből egy egyesületet alapítanak, amely a muzeum fenntartásáról és fejlesztéséről lesz hivatva gondoskodni.

Dr. Munkácsi Ernő hitközségi főügyész ezután ismertette az alapszabályokat, amelyekhez Friedmann Ignác szólalt fel. Indítványozta, hogy az egyesület országos jellegű legyen és ehhez képest a cimben is kifejezésre jusson ez. Stern Samu hitközségi elnök, dr. Gerő Ödön és Wertheimer Adolf hozzászólása után az indítványt elfogadták.

A közgyűlés ezek után elnöknek egyhangulag Wertheimer Adolfot, alelnöknek dr. Krieshaber

Ülő bútorok

tisztítása lebontás nélkül, felelősséggel,

„Király” vegytisztító,

festő és gőzmosógvár. Független, szőnyegek tisztítás esetén nyáron át **ingyenes megóvásban** részesülnek.

Budapest, IV. Magyar-utca 3. Tel.: 851-29.

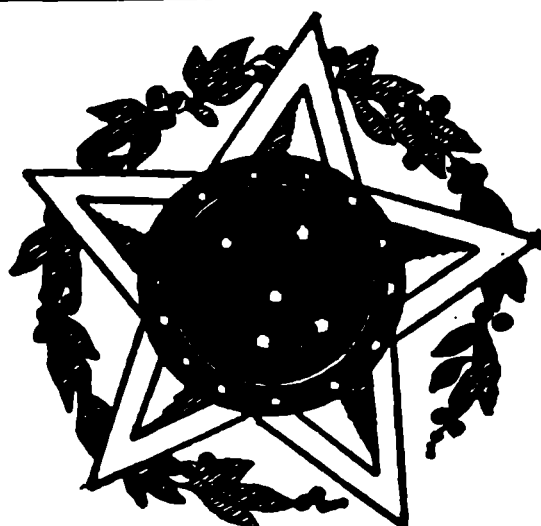
VII. Király-utca 15. „ J. 313-35.

Gyár : VI. Hajdu-u. 12-14. Tel.: 931-95, 902-97.

Adolfot és dr. Grauer Vilmost, titkárnak dr. Munkácsi Ernőt választotta meg. Ezenkívül választott egy igazgatósági tanácsot. Wertheimer Adolf lelkes zárószavaival ért véget a közgyűlés.

STEINER MÓR kormányfőtanácsos. Steiner Mór budapesti gyógyszer- és növény- és állatorvoskereskedőt a kormányzó kormányfőtanácsosi címmel tüntette ki. Steiner Mór a pesti hitközség és chevra választmányi tagja, az árvaház előljárója. Jótékonyági téren közismert áldozatkészsége. Steiner Mór kitüntetéssel zsidó körökben osztatlan tetszéssel találkozott.

A MIKÉFE KÖZGYŰLÉSE. A Magyar Izr. Kézmű- és Földművelési Egyesület július 14-én tartotta 89. évi közgyűlését a pesti izr. hitközség disztermében. A vezetőség és a tagokon kívül jelen voltak a szakegyesületek, valamint a jótékonyági intézmények képviselői. Dr. Stein Emil elnöki megnyitó beszédében rámutatott az egyesület intézményeinek nagy jelentőségére és a jelenlevők, valamint — a sajtó útján — a távollévők szívéhez apellált az évszázados egyesület támogatása érdekében. Klein Gyuláné elnökszorong indítványt tett az egyesület 90 éves évfordulójának oly irányu megünneplésére, hogy a növendékek létszáma felemeltessék. Ezután Kertész Ödön igazgató ismertette a költségvetési év eseményeit, a súlyos pénzügyi helyzetet, az iparosképzés, a földműves- és kertészképzés munkáját, rámutatva, hogy e két intézmény a folyó évben 28 ifjút bocsátott ki az életbe. Nagy hatást keltett dr. Hevesi Simon vezető főrabbi beszéde, ki először

Hordókban és bálákban

érkeznek távoli országokból a MEINL-céghez a nagy hajórakományok. Kiváló szakemberek állítják össze a legkülönbözőbb fajtákból a világhírű MEINL-pörköltkávékeveréket. MEINL-Sao Paulo pörköltkávékeverék finom tejeskávékeverék.

1/4 kg. P. 2.84

A kávézacskó a fenti képet viseli. Vannak természetesen finomabb avagy olcsóbb keverékeink is.

Meinl Gyula r.-t.

dr. Stein Emil elnök kiváló ténykedését méltatta, majd a közgyűlés által most megválasztott új elnököt: Reich Samut üdvözölte. Dr. Deutsch Ernő igazgató-főorvosnak ugyancsak az elnök személyét méltató felszólalása után a felmentvény megadása és a jövő évi költségvetés elfogadása következett, mire a mindvégig ünnepélyes lefolyású közgyűlés véget ért.

ÜNNEPI ISTENTISZTELET a budai izr. hitközség főtemplomában az országgyűlés megnyitása alkalmából. A budai izr. hitközség az országgyűlésnek a kormányzó

által történt megnyitása alkalmából a délelőtti istentisztelet keretében főtemplomában ünnepi istentiszteletet tartott, melyen **Kriszhaber Adolf** dr. hitközségi elnök vezetésével megjelent a hitközség előljárósága, felekezeti intézményeinek képviselői és a hatóságok. Az ünnepi beszédet dr. **Kiss Arnold** budai vezető főrabbi tartotta, bensőséges imával fohászokodva az országgyűlés sikeres munkájáért és a hazának üdvéért.

SIUR-ELŐADÁSOK A PÁVA UCCAI TEMPLOMKÖRZETBEN. A Páva uccai templomkörzet közszereketben álló rabbija **Farkas József**, ki most érkezett haza nyári szabadságáról, Siur-előadásait megkezdte. Az első előadás aug. 1-én volt, amelyet a nagyszámu hallgatóság őszinte elismeréssel honorált. Az előadások mindenkor szombaton délelőtt 11 órakor tartatnak meg, a körzet Páva ucca 39. sz. alatti tanácstermében.

HALÁLOZÁS. Danzig **Jakabné** szül. **Hoffmann Jozefin** 73 éves korában elhunyt. Az elhunyt nagyszony élénk tevékenységet fejtett ki a közjótékonyság terén, alapítója volt a józsefvárosi nőegyletnek és a IX. kerületi népkönyha összes ténykedéseiben élénk részt vett. Temetése vasárnap, augusztus hó 2-án volt a rákoskereszturi izr. temető halottasházából. Nagyszámu tisztelői. és jóbarátai kísérték el utolsó útjára. A temetési szertartás kapcsán a család házi rabbija dr. **Farkas József** megható beszédben méltatta az elhunyt jószívét és nagy érdemeit a kerület szegényei körül. A kántori teendőket dr. **Pollák**

Gyula végezte. **Rosenberg Sándorné** a IX. kerületi nőegylet nevében bucsuztatta el az elhunytat.

A PESTI IZR. HITKÖZSÉG REÁLGIMNÁZIUMÁNAK ÉRTESÍTŐJE az intézet izmos fejlődéséről számol be. Az ifjuság az országos középiskolai tanulmányi versenyeken elég szép eredményekkel vett részt, ami mindennél jobban dicséri a reálgimnázium kiváló igazgatójának, **Goldberger Salamon**nak és a nagyszerű tanári karnak szaktudását és odaadó tanítói munkásságát.

**A PHÖNIX ÉLETBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG KÖZGYÜLÉSE. A mai nemzetközi válság idején fokozott figyelmet érdemel az a jelentés, amely Európa egyik vezető biztosító intézetének, a Phönix Életbiztosító Társaságnak üzleteredményéről és legújabb nemzetközi tranzakcióiról számol be. A társaság e hó 22-én tartotta Bécsben évi rendes közgyűlését, amelyen az igazgatóság beszámolt az elmúlt üzletév eredményéről. Az 1930 üzletév 758.508.02 Sh. tiszta nyereséggel zárult, amelyből a tőketartalékok és a tisztviselők nyugdíjalapjának megfelelő dotálása után a társaság az idén is, mint a múlt évben, részvényenként 3.40 Sh. osztalékot fizet.

Szerkesztésért és kiadásért felel:

Dr. **KENÉZ-KURLÄNDER EDE**

Neufeld Zoltán (Pannonia) nyomda
Budapest, VII., Rombach utca 8.
Telefon: 423—09. Felelős: **Gerő Z.**